

Av denna resa från illusion till insikt drar Lehrman slutsatser som är av betydelse för varje demokrat. Liberaler och radikaler sviker sin åskådning, skriver han, om de helt koncentrerar sin kritik på reaktionära rörelser i det egna landet, men glömmet eller bortser från att Ryssland företräder reaktionen i dess mest fullständiga och farliga gestalt, en reaktion som redan berövat många tiotal miljoner människor utanför Ryssland den mest elementära frihet. Om den demokratiska vänstern i Västerlandet följer den linjen blir den ett instrument för de totalitära strävanden den i grunden vill bekämpa. "Endast genom att klart ta ställning mot totalitära rörelser på vänsterhåll kan man återge den radikala vänstern dess styrka och handla som en helgjuten människa."

Herbert Tingsten

D·N

31/3 1948

Makt utan ansvar

Den socialdemokratiska regeringen har genomdrivit en rad beslut som innebär maktmissbruk i den meningen att de visar total ovilja att ta hänsyn till önskingarna hos en betydande minoritet. Redan därigenom innebär det nuvarande styrelsesystemet något nytt; tidigare har svenska regeringar, även regeringar i majoritet, med rätta ansett att uppgörelse mellan skilda riktningar är den naturliga formen för politik i en folkstyrd stat. Vid sidan av dessa maktmissbruk står de rena missgrepp som skapat beteckningen vanstyrelse: det ryska kreditavtalet, tiden och sättet för importregleringens genomförande, den serie frihetsbe-gränsningar som irriterar alla utan att ekonomiskt ha någon nämnvärd betydelse. Kritiken besvaras med en hänvisning till att en majoritet stöder regeringen; man har till och med djärvheten att påstå att denna majoritet driver regeringen att handla

och att det alltså är folket, icke de styrande, som har ansvaret.

Denna maktutövning utan ansvarskänsla blir likväl klarast markerad genom uttalanden och åtgärder av enskilda ministrar. Ty dessa blottlägger, bättre än de stora politiska besluten, den känsla av obundenhet gentemot opposition och opinion som gripit de maktavande. Det har talats om det caesariska vansinne som självhärskardömet medför. Här återfinnes samma tendens i mindre format. En slarvig hänsynslöshet utmärker våra kommissarier, som förlitar sig på trögheten och glömskan hos den majoritet som fört dem till makten.

Exemplen överflödar, icke minst från senaste tid. I Paris förklarar utrikesministern att vår utrikespolitik icke påverkas av om Finland, liksom Tjeckoslovakien, blir en rysk lydstat. Låt oss icke dröja vid det sakligt ohållbara i detta påstående, enligt vilket Sveriges hållning skulle vara oberoende av de största förändringar i vårt läge. Det är i detta sammanhang tillräckligt att påpeka att hr Undén genom sitt uttalande rycker bort grunden för den av många hysta uppfattningen att Ryssland av hänsyn till Sverige vore benäget att behandla Finland med en viss anständighet. Just från den taktiska synpunkt som utrikesministern ständigt anlägger är alltså uttalan-

det oerhört. Men icke heller detta är det väsentliga. Det mest otroliga är att utrikesministern icke ens inför den svenska pressens reaktion gör sig besvär med att söka beriktiga, kommentera, kort sagt i någon mån oskadliggöra, sin egen förlöpnig. Inför världsdebatten om Finlands och Skandinavien ställning låter han lugnt denna — som man måste anta — slarviga och tanklösa fras begagnas som ett auktoritativt uttryck för den svenska statsledningens ståndpunkt. Det är säkerligen icke fråga om cynism, endast om en brist på ansvarskänsla så fullständig att den är självklar och omedveten.

Statsministern har sagt många liknande ting på senaste tiden, ehuru de gällt den inre politiken och därför icke varit lika farliga för vårt land. Då han ger en uppenbart falsk bild av oppositionens syften och kritiserar härför svarar han inte med att förneka kritikens berättigande, utan med den franka förklaringen att han uttalar sig på detta sätt därför att det passar honom. Då han beslås med osanna uppgifter om den svenska pressens reaktion inför å ena sidan skattebeslutet förra året, å andra sidan händelserna i Tjeckoslovakien svarar han inte alls; han fortsätter som om ingenting hänt. Då han bannlyser kommunisterna finner han sig inte föranlåten att angripa kommunistympatisörerna inom de egna leden, utan godkänner med sin tystnad det dubbelspel genom vilket röster skall kunna värvas både bland demokratins anhängare och bland dess förtäckta motståndare. Det ansvar han känner är inte ansvaret att stå för ett ord, att fullfölja en handlingslinje, utan endast den vrångbild av ansvar som består i fruktan för att stöta sig med dem vilkas stöd behövs för att han skall förbli statsminister.

Socialministern inskrider genom en hemlig, men i ett femtital exemplar spridd promemoria till förman för sin hustru, vars uppträdande är föremål för justitieombudsmannens utredning. I denna promemoria, som

tillställs ett stort antal ämbetsmän, återges sanningslösa och äreröriga beskyllningar mot andra ämbetsmän. Då saken kommer ut gitter hr Möller inte yttra sig — varför försvara sig då man har majoritet. För några år sedan skulle ett sådant försök att i hemlighet och under falska anklagelser mot andra påverka behandlingen av ett ärende till en släktings förman ha gjort en minister omöjlig — nu sägs det vara ett bevis på oppositionens gemenhet att saken över huvud påtalas.

Med hr Sköld kommer vi över på det mera komiska planet. Det bör dock bringas i minnet att jordbruksministern för ett par veckor sedan beklagade sig över att ett défaitistiskt tal han hållit under kriget blivit refererat och att det omedelbart klarlades att han själv skrivit och för publikation utsänt detta referat. Ingen förklaring, ingen ursäkt, ingen kritik inom det egna partiet följde på detta avslöjande av en uppenbar osanning. Hr Sköld tillhörde en majoritetsregering, alltså hade hr Sköld rätt.

Den ansvarslöshet om vilken dessa och andra uttalanden och åtgärder vittnar förklaras av två förhållanden. Först och främst: det socialdemokratiska partiets ledare är absolut tryggade mot kritik av de egna, eller i varje fall av den egna pressen. Tidningarna är organ för partiet, de leds nästan genomgående av personer vilkas dröm är att genom följsamhet mot de maktägande en gång själva bli maktägande. Den första generationens motspänstiga och självständiga socialdemokratiska redaktörer har ersatts av den tredje generationens män, hos vilka en starkt utvecklad vörtnadsdrift stimuleras av tanken på en karriär från tidningsman via riksdagsman till minister. Lydaktigheten mot ledningen är nästan lika total som inom den fascistiska eller kommunistiska pressen. En underordnad inom partiet vågar dessa personer möjligen angripa, men en minister — man

förnimmer rysningen inför en sådan tanke.

Att ständigt vara försäkrad om partiopinionens jublande leverop måste i och för sig egga till godtycke och övergrepp. Vad gör det om oppositionen kritiserar — det är ju dess yrke — när husfolket hyllar och talar om kritikens illvilja? Men de socialdemokratiska ministrarna får kraft till ansvarslöshet även på en annan väg. De tror att majoriteteten är säker, att massan av arbetare på grund av den föreställning om klassens enhet som de styrande gör allt för att befästa skall rösta på partiet oberoende av partiets gärningar. Det är valmännens vanebundenhet och osjälvtändighet man litat på.

I fråga om pressens och partibyråkratins följsamhet räknar de socialdemokratiska ministrarna säkert rätt. I fråga om väljarnas troghet eller stabilitet är dessa ministrars lugn inte så befogat. Allt flera inser att det ohämmade majoritetsstyret i och för sig är en fara, att själva tron på den egna maktens varaktighet undergräver de styrandes förmåga. Denna insikt, förenad med vilja till saklig bedömning, bör göra slut på en ordning som möjliggör makt utan ansvar.

Mars 9 l. 5 ul.
5 k. 2 m. 2 a.